(ఆంధ్రజ్యోతి వీక్లీ దీపావళి, 1983)

'సర్వే' జనాః సుఖినోభవంతు

చెప్పవలసినవన్నీ పనివాళ్ళకి చెప్పేసి; టౌనెళ్ళిపోదామని రోడ్డు పక్కని నిలబెట్టిన జీపులో డ్రయివర్ సీటులో కూర్చుంటున్నాను. ఇంతలోకే "నమస్కారం సార్" అని కొత్త గొంతుతో పలకరింపు. జీపుపక్కనే సైకిల్ ఆగడం— దానిమీంచి "సింహాచలం" దిగడం—

వెనక నేను సర్వేడిపార్టుమెంట్‌లో పని చేసినప్పుడు పొలాలూ, స్థలాలూ కొలవడానికి వుపయోగించే గొలుసు పట్టుకుంటూ వుండే చైన్‌మన్లలో ఒకడు- సింహాచలం.

"ఏంట్రోయ్ సంగతి?" అన్నాను మొహానికి నవ్వు పులుముకుని.

"పెందుర్తి బంగళాకాడ మా యినస్పెట్రు సుబ్బారావుగోరు క్యాంపు సార్- ఆరితో వొచ్చామండి నీనూ అప్పలసాఁవీఁనీ—"

"ఊఁహూ."

"బాగున్నారా సార్ తమరూ- అమ్మగారూ, అమ్మాయిగారూ?"

"మరే రా. సుబ్బారావుగారున్నారా, బంగళాలో?"

"బంగళాకాడ నేరండి, అయిస్కూలు జాగవ లున్నరండి."

"అక్కడేమిటుంది కొల్త?"

"కొల్త గాదండి...." నవ్వాపుకోలేక పోయాడు సింహాచలం. "చయికి లింగు నేరుస్తన్రండి."

సుబ్బారావుగారు, నేను సర్వే డిపార్టుమెంట్లో వున్నప్పుడు నాకు పై అధికారి. నేను డిప్యూటీ సర్వేయర్‌గా చేరినప్పటికి ఆయన సర్వేయర్. నేను సర్వేయర్‌గా ప్రమోషన్ తెచ్చుకునే నాటికి ఆయనకి ఆయనకి హెడ్ సర్వేయర్ ప్రమోషనొచ్చింది. నేను సర్వేయర్‌గా వున్నప్పుడే ఆయన "ఇన్‌స్పెక్టర్" కూడా అయ్యాడు. ఈ లోపుగా నాకు అందులో వినుగుపుట్టి గొట్టపు బావుల

తవ్వకం కంట్రాక్టులు తీసుకుంటూ ఆ వుద్యోగం మానేశాను. ఆయనకి న య్యేళ్ళు దాటుంటాయి.

హైస్కూలు గ్రవుండ్స్‌లో సుబ్బారావుగారు సైకిలు తొక్కడం నేర్చుకుంటున్నారు.... ముందు హాండిల్ ఒక "చైన్‌మన్" పట్టుకున్నాడు. వెనకాల సీటూ కారేజి కలిపి ఇంకోడు-సర్కస్‌లో గొడుగు పట్టుకుని వైరుమీద నడిచే అమ్మాయిలా ఊగుతూ, జోగుతు పెడలింగ్ చేస్తున్నారు సుబ్బారావుగారు.

సుబ్బారావుగారు వ్యక్తిగా "చాలా మంచాయన." తన సిబ్బందిని "క్రింది వాళ్ళుగా" కాక, "తోటి వాళ్ళుగా" చూసేవాడు.

'సర్వే' ఉద్యోగం చెయ్యడానికి గొడ్డులా కష్టపడగలగడం ప్రధానం. రెండోది చక్కని వస్తూరి, ముచ్చటైన అంకెలు. మూడోది- కరణంగారి అరుగుమీదగానీ, మున్సబుగారి పశువుల కొట్టంలోగాని, పాత్రుడుగారి కళ్ళాల్లోగానీ— ఓపిగ్గా వంట చేసుకుని సుష్టుగా భోజనం చెయ్యగలగాలి.

"శీతల జలక స్నానము
ఘాతల శయనంబు, ఒంటిపూట అశనంబున్,
నాతిగల బ్రహ్మచర్యము—" అని వొచ్చే చాటు పద్యానికి నాలుగో చరణంగా—

"నాతరమా సర్వేపార్టి నౌకరిచేయన్" అని కలిపి దాన్ని సర్వేకి అనువర్తితం చేసింది సుబ్బారావుగారే.

అలా, "నాతరమా. సర్వే సాగర మీదను, నళినదళేక్షణ రామా" అనుకోకుండా సుబ్బారావుగారు తాను స్వయంగా కష్టపడుతూ తను నిర్దేశించిన విధంగా కష్టపడగల ప్రతి ఒక్కర్నీ అభిమానించేవాడు- అది గదాధర పట్నాయక్‌గానీ, చార్లెస్ ఓబడుగానీ, సయ్యద్ అహమ్మద్‌గానీ—

ఎంత దూరమైనాసరే, నడిచెయ్యడమే ఆయన కలవాటు. "బస్సుంది సార్, ఇంకో గంటలో" నంటే, "ఆ గంటసేపట్లోనూ నాలుగు మైళ్ళు నడవచ్చు, ఆ తరవాత ఎలాగూ నాటు దారేకదా. ఆ మాత్రం దానికి బస్సెక్కడం యెందుకూ? పదండి సరదాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ నడుద్దాం—" అనేవాడాయన. ముందుగా అడుగేస్తూనూ.

ఇప్పటి కథకాదిది—

1958 నాటిది—

విశాఖపట్నం నుంచి చోడవరానికి శృంగవరపు కోటకి, అనకాపల్లికి, విజయనగరానికి — ఈ పెందుర్తి నాలుగురోడ్ల జంక్షన్ ద్వారా రోజుకి రెండేసి బస్సు లిటూ, రెండు అటూనూ. మళ్ళా పొద్దుపోయేలాగా అవే వెనక్కి రావాలి. అందుకే సుబ్బారావుగారు నడక మేలనేవాడు.

అలాంటి సుబ్బారావుగారికి నలభై ఏళ్ళు వెళ్ళేక సైకిల్ తొక్కడం నేర్చుకోవలసొచ్చిందా?

"కీళ్ళ నొప్పులా?" అని అడిగాను.

"కీళ్ళ నొప్పులూ లేవు, కాళ్ళ నొప్పులూ లేవు, అంతా రాత!"

"మీ రాత బాగానే వుంటుందికదా!"

"చేతిరాత బాగానే వుంటుంది కాని తలరాతే యిలా తగలడుతోంది. ఎప్పటికప్పుడు! లేకపోతే అరవయ్యోయేట అగ్నిగండం అన్నట్టుగా ఇదేమిటి చెప్పు, నాకీ పాట్లు?"

"రా. బంగళా కెళ్దాం" అని నన్ను లాగాడు సుబ్బారావుగారు.

"భోజనం పెడతారా?" అన్నాను నవ్వుతూ.

"ఓ! అదెంత భాగ్యం?"

"నిజంగానే నండోయ్ గురూగారూ, హాస్యం కాదు.... మీ చేతి భోజనం రుచి చూసి యన్నాళ్ళయిందో! సర్వే ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేసి పోగొట్టుకున్న మహద్భాగ్యాల్లో అదొకటి!"

"పోవయ్యా. మరీ వెక్కిరిస్తావు! సర్వే ఉద్యోగంలో భాగ్యాలొహటా? బాధలే. అన్నీను!— నడు, నడు!.... ఎంతకొన్నావీ జీపు?.... నువ్వే నడిపేస్తున్నావా?" అంటూ జీపెక్కి కూర్చున్నాడు.

"ఆఁ నేనే — డ్రయివరున్నాడనుకోండి. ఐనా నాకు సరదా."

* * *

"ఏమేటీ, గోపాళంగారే?" అంటూ బంగళాలోకి చేరక ముందే జీపు చప్పుడు విని మళ్ళీ ఏ మొగుడొచ్చాడో అనుకుంటూ కాబోలు పరుగులాంటి నడకతో ఎదురొచ్చిన రామచంద్రరాజుగారు పలకరించారు.

రామచంద్రరాజుగారు మా అందరికన్నా వయసులో పెద్దవాడు, కాని

ప్రాథమిక విద్య తప్ప అర్హత లేకపోడాన్ని సర్వేయర్‌గానే మిగిలిపోయాడు. అయితే యేం? ముస్సద్దీ రాత, ముద్దులొలికే అంకెలు! కొత్త కొల్చాదంటే 'లింకు' తేడా రాదు!

"అద్దిగదీ.... ఈ జీపేటి, ఈ యట్ట హౌసమేటి, చెప్పేరేగాదు!.... మొత్తానికి మా డిపార్మెంటొదిలి దాగుపడ్డారెండి మీరైనా!"

"ఈ జీపులాంటిది పొద్దుటే వొరికుంటే యెంత బాగుణ్ణోకదా" అన్నారు సుబ్బారావుగారు.

0 0 0

ఆ ఉదయం-

తెల్లారగట్ల మూడింటికి విజయనగరంలో రైలెక్కి, పెందుర్తిలో దిగి, సరాసరి నాలుగురోడ్ల జంక్షన్ దగ్గరికి నడిచొచ్చేసిన ఆఫీసరు- (అసిస్టెంట్ డైరెక్టర్ అంటారతన్ని. ఉద్యోగపరంగా) బంగళాలో తన కొదిలిపెట్టిన భాగంలో ప్రవేశించి: ఇన్‌స్పెక్షన్ వేపగుంట గ్రామంలోనని ప్రకటించాడట.

సరేకదా అని; ఉన్న బంట్రోతుల్లోనూ చైన్‌మన్‌ల్లోనూ కాస్త దిట్టమైన వాళ్ళని గొలుసులూ క్రాస్‌స్టాఫ్‌లూ. జెండాలూ సుత్తీ పేనాం వగైరా యిచ్చి వేపగుంట పంపించేసి, ఒక ముసలి ప్యూన్ని కాఫీ హోటల్నించి ఇడ్లెన్నూ తెమ్మని పురమాయించి మరో కిళ్ళవాత ప్యూనుగని వేణ్ణీళ్ళు కాగబెట్టమని కూచోబెట్టి; కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్నారట రామచంద్రరాజుగారూ, సుబ్బారావుగారూనూ,

ఆరున్నర కాకుండానే నాలుగురోడ్ల జంక్షన్ కొచ్చి విశాఖపట్నం వెళ్ళే బస్సులకోసం చూస్తే-

ఇంకేముంది? ప్రతి బస్సులోనూ కిక్కిరిసి జనం నిలబడ్డవాళ్ళు, వేళ్ళాడే వాళ్ళు-టాప్‌మీద కూర్చున్నవాళ్ళూనూ.

"వాటీజ్ దిస్? ఈ బ్రేకినస్పెక్టర్లూ. ఆర్ టీవోలూ నిద్దరోతున్నారా? ఏమిటీ అరాజకం?" అని వీళ్ళమీద కేకలకి తగులుకున్నాడట- సర్వే డిపార్ట్మెంట్ ఆఫీసరు.

"సార్, ఇవాళ సింహాచల పుణ్యక్షేత్రంలో చందనయాత్ర సార్. అంచేత సార్. అటువేపు వెళ్ళే బస్సులూ రైళ్ళూ కంపల్సరిగా ఇలా రద్దీగానే ఉంటాయండి సార్!"

"మరైతే యలా వెళ్ళడం; ఇన్స్పెక్షనుకి?"

"జట్కా యార్పాటు చేస్తాన్సార్," అని సుబ్బారావు పక్కకి జారుకోబోగా.

"ఆగు!" అని గద్దించి; "ఏంటనుకుంటున్నావు నా గురించి నీ మనసులోకి? నేను, అసిస్టెంట్ డైరెక్టరాఫ్ సర్వేని; నాలుగువందల యాభైమంది సిబ్బంది మీద ఏకైక అధికారిని; జట్కాలో ప్రయాణం చెయ్యాలా?" అని జట్లా విరుచుకుపడ్డాడట.

"సార్: మరేం చేయమంటార్సార్; బస్సులన్నీ ఇవాళ్లా ఇలాగే ఉంటాయి సార్" అని సుబ్బారావు బిక్కమొహం వెయ్యగా;

"మన ముగ్గురికీ మూడు సైకిళ్ళు బెత్తాయించండి.వెళ్దాం!" అని ప్రసన్నులయ్యేరట; ఆఫీసరుగారు.

కాని, సుబ్బారావుగారికి సైకిల్ తొక్కడం రాదు.

రాజుగారు పెద్దవాడు. తనొక్కడే అయితే ఎలాగో ఈడుస్తాడుగానీ, 'డబల్సు' లాభం లేదు.

"నాన్సెన్స్! ఎవడయ్యా మీకీ ఉద్యోగాలిచ్చింది?" అని అగ్నిరుద్రుడై పోయి, ఆఫీసర్ నడిరోడ్డుమీద నానా గంతులూ వేసేసి; అల్లంత దూరాన్న నిలబడి ఇటు చూస్తే ఏం తప్పో అన్నట్టుగా పరధ్యానం నటిస్తున్న బంట్రోతుని అంతకంటే భీకరమైన అరుపుతో పిల్చి: వాడి చేతిలో ఉన్న మూటలోంచి కాగితాలు పూడపెరికి; అప్పటి కప్పుడు అక్కడికక్కడ ఒక 'మిమో' రాసిచ్చేడు సుబ్బారావుగారికి,

"అందింది" అని రాయించి సంతకం తీసుకున్నాడు.

"ఇందుమూలంగా తెలియజేయడమేమనగా, మన విజయనగరం సర్వే పార్టీ నెంబర్ ఫోర్‌లో ఎగ్జిక్యూటివ్ (బయట తిరిగి పనిచేసే) ఉద్యోగుల్లో కొందరికి సైకిల్ తొక్కడంరాదని దిగువ సంతకం చేసినవారి దృష్టికి తీసుకు రాబడింది. ఇది చాలా పెద్ద లోటు; గొప్ప వెలితి, కనుక; శ్రీ వి. సుబ్బారావు అనే ఇనస్పెక్టర్ నెంబర్ టూ; ఈ మిమో అందిన ఇరవై నాలుగు గంటల లోగా సైకిల్ తొక్కడం నేర్చుకున్నట్టు మాకు ధృవపడకపోతే ఈ విషయం రెవెన్యూ బోర్డుకి రిపోర్టు పంపి, సదరు సుబ్బారావును హెడ్ సర్వేయర్‌గా రివర్షన్ చెయ్యమని సిఫార్సు చేయబడుతుంది"-అని, ఆ మిమో.

అలా మెమో ఇచ్చిందేకాక-

"సాయంకాలం లోపుగా సైకిల్ తొక్కుతూ కనిపించేవో సరేసరి, లేక పోతే నా సంగతెరుగుదువుకదా! రేపు తెల్లారి ఆరుగంటలకి ఇక్కణ్ణించే రిపోర్టు పంపేస్తా నేమనుకున్నావో!" అని ముఖ్తంగా కూడా హెచ్చరించి-

"అదుగో. ఆ బస్సు ఖాళీగా వెడుతోంది, దాంటో నేను అనకాపల్లి వెళ్ళి పోతాను, అనకాపల్లి తాసిల్దార్తో నాకు రెండు మూడు ఫైళ్ళమీద డిస్కషన్ ఉంది," అని చెప్పేసి; "ఎక్కు అప్పల్సామీ; ఆ బస్సెక్కు!" అని గదమా యించి అదే పోక-

*　　　*　　　*

అంతా విని, పకపకా నవ్వాను, "గొప్ప యముడే దొరికాడు మీకు; గురుగారూ."

సుబ్బారావుగారు కుంపటిమీద ఉడుకుతున్న కూర దించి; పోపు పెట్ట డంలో పడ్డాడు.

"ఇక్కడే కాదండి, ఇలా రెండు మూడు సోట్ల యెగిరెగిరి పడ్డాడండీ యన; సైకిల్ తొక్కడం రానోళ్ళమీద కిందటేడు డిశంబర్లోగావాల; శ్రీకాకుళం జిల్లా రాజాంలో కాంపేసి; పొందూరు దగ్గిర సిరిపురానికి పది మైళ్ళు సైకిలుమీద పయనమయ్యాడండి. నేనండి, మొయిద సింవాచెలం గారండి, మరే సామిరాజండి, అల్లాడు లేడండి, సివరాం పట్నాయకండి. ఇంత మందిన్నమ్మన్నాడండి- ఏటీ; బంట్రోతులు పది మందికాక; మేమంతాను-

సామిరాజు లేడండీ; పొట్టి పంతులు- ఇంగ్లాండ్ రాలీ తీసేడండీ, అది జూసి ఈయనగారు సంబరపడిపోయి. ఆ సైకిల్ నేను తొక్కుతాను; నువ్వేరే సైకిలుచ్చుకురా అని- రూపాయ తీసిచ్చాడండి సామిరాజుకి. ఇంక అతగాడు జేసేదేముందండి? సామిరాజు అద్దె సైకిల్మీదొచ్చాడండి.

ముందేమో యే.డీ. గారు రైటమని ఎల్తన్నడండి, మేం యెనక పాలో అయిపోతన్నమండి, వావిలివలస పొలిమేర్లో చెరువు గట్టుంది గదండి; అంది మీర సైకిల్ తొక్కుతూ ఏ.డీ.గారు పడ్డాడండి సైకిలుమీంచి పడి గట్టుమీద పట్టుదొరక్క గట్టంటే జారిపోయి ఉడుపుచేను గట్టుదాకా దేకిరీశేడండి. అయ్యయ్యో అంటే అయ్యయ్యో అనుకొని మేం అందరం టకటకా సైకిళ్ళకి స్టాండ్లేసి దిగెళ్ళి ఆయన్ని లెగదీశామండి. ఆయన తొక్కిన సైకిలు ఇటుకాసి

దొర్లిపోయింది గదండి. దానికోసం స్వామిరాజుగారేమో పాంటు ఎగ్గట్టి గట్టు అరగడికి దిగి నింపాదిగా సైకిల్ని గట్టెక్కించాడండి. ఎంత ఇంగ్లాండ్ రేలీ అయితేమటుకు మణిశంత మణిసి పడిపోయి సైకిల్ దొర్లిపోతే హేండిల్ బెండవదా? ఆడికది అర్థంకాక సైకిలుకేటో అయిపోయిందనుకుని ఎర్రిమొగం ఏసీసినాడు. ఓ ఖండవయ్యా పొట్టిపంతులూ అలాగ్జెప్పి; ముందు చక్రం రెండుకాళ్ళ మద్దినీ సెట్ చేసి, హేండిల్ వొంపు తీర్చి వొప్పగించినాను. ఆ మయంలో యేటైందోమరి. మొయిద సింవాచలంగారికి పక్కుమని నవ్వొచ్చేసిందండి. దాంతో యె.డీ.గారు అగ్గిపోర్సైపోయి ఇంగిలీషులో తగులుకున్నడండి."

జరిగిన సంఘటన కొంత నవ్వు పుట్టించేది: దానికితోడు రామచంద్రరాజు గారి కథనం ధోరణి-

కాసేపు గట్టిగా నవ్వుకున్నాం-

రాజుగారు కానిచ్చాడు- "నాకింగిలీసు రాదు గాదండీ, ఏ.డీ. గారన్న మాటలకి అర్థం నేను కనిపెట్టేశానండి- 'నాకొడకల్లారా, నేను జమ్ జమామని ముందు సైకిల్ మీదొస్తూ, పరిశిపాటులేని దార్లో పడిపోతేమటుకు నన్జూసి నవుతార్రా? మీకెన్ని గుండెల్రా యదవర్లారా! ఎడ్క్వార్టర్స్ కెల్నీండి: మీ సంగత్తేలుస్తాను! మీ తోకలు కోశేత్తానేమనుకున్నారో' అనేదో అనుంటాడాయన."

-సరే. ఈ కోపం బుర్రలో పెట్టుకొని ఏం జేస్తాడో అని "సార్ తమకి సింవాచలం చెప్పేడో లేదోగానీ. కిందటినెల్లో సిరిపురం ఫస్టు ఖండం ఫైనలిన స్పెషను కెల్లేటప్పుడు మన సింహాచెలంగారుకూడా సరిగ్గా ఇక్కడే సైకిలుమీంచి పడిపోయారండి- అని చెప్పానండి. దాంతో యే.డీ.గారు కూలైపోయి సైకిల్ తొక్కడమంటే యేంటి, అదెంత గొప్ప విద్య. ఎంత మంచి ఎక్సర్సయిజు, ఇయన్నీ లెక్చరిచ్చి. ఆయనగారు సైకిల్ పందాల్లో గెలవడం అయన్నీ కతలు జెప్పుకొచ్చేడండి."

మళ్ళీ కాసేపు నవ్వుకున్నాం.

సుబ్బారావుగారు వంటపని పూర్తిచేసి వేదాంత ధోరణిలో పడ్డాడు. "అసలు నాకు ప్రత్యేకంగా మిమో ఇచ్చింది ఇవాళే అయినా, అసలిలాగ, అందరికీ సైకిల్ తొక్కడం రావాలని ఆర్నెల్లనాడే సర్క్యులర్గా రూపొందించి యిచ్చాడయ్యా. అప్పుడు నేను అసలు సెలవులో ఉండిపోడాన్ని మనకీ బేరం యిప్పుడు తగిలింది! అప్పుడు డ్యూటీలో ఉండుంటే ఈ పిడుగు పడకముందే ఆ తంటాలు పడుందును!"

"ఆ సర్క్యులరిచ్చిన కొత్తలోనండీ—"రాజుగారు చెప్పాడు! "పాలకొండ తాలూకా ఉంగరాడ, చాటాయవలస, ఉప్పరినాయుడువలస, వెన్నెల గ్రామాల్లో నన్ను టెంపరరీగా ఇన్‌స్పెక్షన్ లకే శారండి. ఓరోజు ఈయనగారు ఉంగరాడ మెట్టదగ్గిర బస్సు దిగుతాననీ, అక్కణ్ణించి ఈ ఉల్లోపు గ్రామాల్లోకి సైకిళ్ళమీద ఎళదామనీ కబురెట్టారండి. వారికోసం ప్రత్యేకంగా ఉంగరాడ సావుకారొకాయన్నడిగి సైకిల్ తెచ్చామండి అయితే ఇంతలోకీ, కామేశ్వర శర్మ లేడండీ, అతగాడు 'సార్, ఈ సైకిల్ తమరు తొక్కండి సార్' అంటూ తన బి.యస్సే. బండి అందించాడండీ. యేటీ అది అతగాడు పెళ్ళిలో పేచీపెట్టి మామగారిచేత కొనిపించిన కొత్త సైకిలండి. సరే ఆయన అదీ ఈయ నిదీ యెక్కారండి, ఇహ జూసుకొండీ ఈ శర్మ తొక్కుతున్నది . రువు సైకిల్ గదండి; గడీకి కరకర్లాడతది: కుంచేపటికి జణజణలాడ్తాది, డౌన్ దిగేతప్పటికి చైన్ జారిపోయిందండి. అలాగలాగ అతగాడు ఎనక్కుండి పోయాడు. ఏ.డీ.గారు సైకిలాపి యనక్కి తిరిగి, "ఏటీ, శర్మగారు ఎనక్కుండి పోయార"న్నాడు. అందరు అటు దిక్కు చూస్తూ నిలబడిపోయాం. శర్మగారు దగ్గిరాగానే "ఏటయ్యా ఎనక్కెనక్కి వస్తున్నావు, సైకిలు కొత్తేటి?" అనడిగారండి. దానికి శెర్మగారు పెళ్ళికూతుల్లాగ సిగ్గుపడిపోతూ "మరేండిసార్ తమరు సర్క్యులర్ యిచ్చేరని నేర్చుకున్నాన్సార్" అన్నాడండి. దాంతో యే.డీ.గారు ఐసైపోయి, "మై గుడ్ బోయ్: అలాగుండాలి:" అని ంతగాడి బుజంమీద తట్టి: "మరటు వంటప్పుడు నువ్వు కొత్త సైకిల్ తొక్కు" అజ్జెప్పి తను పాత సైకిల్ తీసుకొన్నాడండి."

"అవునూ; మన సర్వే పార్టీకి జీపు ఉండాలికదా." అన్నాను.

"సరి-రా!" అన్నాడు విసుగ్గా, సుబ్బారావుగారు. "అదెప్పటి జీపయ్యా బాబూ: రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభించి నప్పటిది, శత్రురాజ్యాల వారెవరో వాదిలేస్తే యుద్ధరంగం లోంచి దాన్ని బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువాళ్ళు జాగ్రత్తగా తెచ్చి నొప్ప చెప్పిన బాపతు. ఆర్నెల్లు రోడ్డుమీద వుంటే ఏడాది వర్క్‌షాపులో ఉంటుంది. ఇప్పటికి పదహారు నెల్లనుంచీ షెడ్లోనే వుంది. దీన్ని వేలం వేసేసి కొత్త జీపు కొనుక్కుంటాం పర్మిషనూ శాంక్షనూ ఇమ్మని రాశారు."

"పరి డ్రయివర్ పోస్టు పర్మనెంటు కాబోలు...."

"డ్రయివరూ మిలిట్రీ నుంచొచ్చిన వాడే. వాడు డ్రైవ్ చెయ్యడానికి

బండేదీ లేక ఈయన్ని బస్ స్టాండ్ దాకానూ, రైలుస్టేషను దాకానూ "డ్రైవ్ చేస్తూంటాడంతే." అని సుబ్బారావుగారు నవ్వాడు.

0 0 0

నెలరోజులు కాలేదింకాను.

గొట్టపు బావులు తవ్వించడం కాంట్రాక్టులుచేసుకుంటూ విశాఖపట్నంలో ఉండి పరిసరగ్రామాలకి అలా తిరుగుతూనే వున్నాను. పెందుర్తి జంక్షన్‌కి చుట్టూరా బోలెడుపని. అటు మంగలిపాలెంనుంచి వేపగుంట వరకూ, ఇటు సొంట్యాంనుంచి సబ్బవరంవరకూ అలా వస్తు వస్తూనే ఉన్నాయి, ఆ హైస్కూల్ గ్రౌండ్సు పక్కనుంచి వెతుతున్నప్పుడల్లా సుబ్బారావుగారు సైకిల్ నేర్చుకోడం సంఘటన గుర్తొచ్చి కులాసా కలుగుతూనే వుంది. వినోదిస్తూనే ఉన్నాను.

ఒకటి మాత్రం నిజం. సుబ్బారావుగారు ఈ మాటు కనిపిస్తె నడుస్తూ మాత్రం కనిపించడు, అది నిజం. వాహనంలో సుఖమే అలాంటిది!

సైకిల్ తొక్కేవాడు సోడా తాగడానికి కిళ్ళీ కొట్టుదగ్గర ఆపుతాడు గానీ, దిగడు. స్కూటర్ ఆ సామి బజారు కెళ్ళినా స్కూటర్ తీస్తాడు, బహిర్భూమి కెళ్ళాలన్నా స్కూటరే తీస్తాడు. అంతెందుకు? రిక్షాతొక్కే పైడితల్లి కూడా బేరం లేకపోతే సరదాగా ట్రాఫిక్ సెంటర్లలో రౌండ్లు కొడతాడు తప్ప చెట్టుకింద కూచుని బీడీ కాల్చుకోడు.

అ రోజు జిల్లాబోర్డు ఇంజనీర్ గారికీ, నాకూ ఏదో వాదనలాంటిది వచ్చింది. విసుక్కుంటూ వచ్చేశాను. హాస్పిటల్ డవున్లో పోలీసు క్వార్టర్స్ వేపు సుబ్బారావుగారు నడుస్తూ నా కెదురొస్తూ కనిపించారు.

తక్కుమని సడెన్ బ్రేకేసి జీపాపాను.

"అమ్మయ్య: నువ్వటయ్యా: శాన్నాళ్ళకి." అని పలకరించారాయనే.

"ఇదేంటి సార్. నడుస్తున్నారు? ఏదో అద్దెసైకిల్ తీసుకుని తొక్కుతూ కనిపిస్తారని చూస్తున్నాను!" అన్నాను.

చాలా విశాలంగా నవ్వాడు సుబ్బారావుగారు, "అది సరేలేగాని: నన్ను నీ జీపులో ఎక్కించుకుని హాస్పిటల్లోకి అర్జంటుగా తీసుకెళ్ళాలయ్యా."

"ఎంత దూరం వుంది కనక? నడిచి వెళ్ళలేరు?— అందులో మీలాంటి వాకింగ్ టైగర్?"

"వేళాకోళానికి టైంలేదు. పదకొండు దాటిపోయింది టైము. ఆయన గారికి పదిన్నర—పదకొండు లోపునే భోజనం అలవాటు—" అని బ్రతిమి లాడే ధోరణిలో పడ్డాడాయన.

"ఆయనా? అంటే?"

"అదేనయ్యా బాబూ, మా ఏ.డీ గారు! ఇప్పుడందరూ అతన్ని సైకిల్ స్పెషలిస్టు అని వేళాకోళం చేస్తున్నారు పాపం!"

"పాపమా? ఏం?"

"చచ్చిపోవాల్సింది గదయ్యా........"

మూడువారాలైందిట ఆనాటికి—

చోడవరం తాలూకా, వెంకన్నపాలెంలో క్యాంపు: అనకాపల్లితాలూకా గ్రామాల సర్వే, గెజిటెడ్ ఆఫీసరు ఫైనల్ ఇన్స్పెక్షన్లు, ఆ రోజు తుమ్మ పాలలో ఇన్స్పెక్షను.

మామూలే—సైకిళ్ళు తియ్యమన్నాడు సర్వేశ్వరరావుగారు: అదే, సర్వే పార్టీ అసిస్టెంట్ డైరెక్టరేగారు.

రెండుమూడు మైళ్ళవరకు బాగానే వెళ్ళారు.

'తన వెంటన్ సిరి లచ్చి వెంట అవరోధ వ్రాతమున్' అన్నట్టు....

ముందు సర్వేశ్వరరావుగారు—

వెనక ఒక ఇన్స్పెక్టరూ, ఇద్దరు హెడ్ సర్వేయర్లు—

ఆ వెనక ఇద్దరేసి డిప్యూటీ సర్వేయర్లు—సర్వేయర్లు.

వాళ్ళ వెనక ఏ పదిమందో. చెయిన్మన్లు, ప్యూన్లు,

సర్వేశ్వరరావుగారు అందరికంటే ముందు ఝుం మని వెడుతున్నాడు.

అసలే అధికారి: సైకిల్ ప్రవీణుడు. అందులో మాంచి సిమెంట్ రోడ్డు.

ఆఘమేఘాలమీద వెళ్ళిపోతున్నాడు.

మూడు మైళ్ళవరకు బాగ్గానే వెళ్ళారందరూనూ.

ఇంతలోకే. ఎక్కణ్ణుంచొచ్చేడో వెంకన్నపాలెం వైపునుంచే. ఒక సైకిల్ వీరుడు చకచకా అందర్నీ దాటుకుని ముందుకెళ్ళిపోతున్నాడు. ఓ పక్క బెల్ కొడ్తూ ఓ పక్క నోటితో సైడూ, సైడూ అని కేకలు పెడ్తూ మహా తొందరగా వెళ్తున్నాడు.

"ఎవడయ్యా వీడు? మన ఏ.డీ.గారి కంటే ఎక్స్పర్ట్లాగున్నాడు!" అని వాడి కంటా వెనకపడి వుండే, జోకులేసుకున్నారు. ఉద్యోగుల బృందం.

"అవునండి. ఆడు గొప్ప కరోడా అండి. ఆడిది రాయిపురాజుపేటండి. తుంపాల పందార మిల్లులో పన్జేత్తన్నాడండి. ఆడు రోజూ యింతేనండి.ఆళ్ళా

రికీ మిల్లుకీ ఆరుమైళ్ళు తోవండి. పావుగంటలో ఎలిపోతాడండి," అని బంట్రోతొకడు సమాచారం అందించాడు.

ఆ క్షణం వాడు ఏ.డీ.గార్ని దాటేశాడు!

అంతే! ఏ.డీ.గారికి వేడెక్కిపోయింది. ఇహవాణ్ని ఎలాగైనా దాటెయ్యాలని వేడెక్కి స్పీడెక్కాడు.

వాడొక్కసారి వెనక్కి తిరిగి చూసి, పరిస్థితి అర్థంచేసుకున్నాడు 'ఈన గారెవరో ప్యాంటూ బుష్షర్టూ వేసుకుని—సన్నగా—తనని దాటాలని చూస్తున్నాడు. వెనకాల పదిమందీ ఈసమనుషులే అయ్యుంటారు. తననిగాని దాటనిస్తే ఇంక పరువేముంది?'

అంతే. మాటల్లో చెప్పని పందెం ప్రారంభమైంది.

అంతవేగాన్నీ నిదానంగా అట్టేపెట్టుకుని ఏ.డీ.గార్ని ఎప్పటికప్పుడు సరిగ్గా పదిగజాల దూరంలో వుంచేస్తూ వాడు ముందే వున్నాడు.

ఈయన వెనకే వున్నాడు. పుంజాలు తెంపుకుని తొక్కినా వాడి పరుగు అందుకోనే లేకపోతున్నాడు.

అలా మైలున్నర పాటు ఈయన్ని అలవగొట్టేసి—

ఎదర లారీ వస్తుంటే హఠాత్తుగా సైడిచ్చేశాడు.

క్షణంలో సర్వే డిపార్ట్‌మెంటు ఆఫీసర్ సర్వేశ్వర్రావుగారు ఇన్సూరెన్స్ వాళ్ళ డెబిట్ పద్దుల్లో కెళ్ళిపోయేవాడే—

లారీవాడు సడెన్ బ్రేక్ వెయ్యడం. సర్వేశ్వర్రావుగారు ఎడంపక్కకి తప్పుకోడంలో ఒక పెరుగుతట్ట ముసలావిడ మీదుగా రోడ్డుదిగి రోడ్డుప్రక్కని గడ్డిలో పడిపోడం జరిగిపోయాయి!..........తుమ్మపాల గ్రామంలో గెజిటెడ్ ఆఫీసర్‌గారి ఇన్స్పెక్షన్ ఆగిపోయింది.

అనకాపల్లి డాక్టర్‌గారు ఫ్రాక్చరుంఎనీ, వైజాగ్ పెద్దాస్పత్రికి తీసుకెళ్ళమనీ చెప్పేశాడు!

"అయితే ఇప్పుడు తన సిబ్బంది కందరికీ సైకిలింగ్ కంపల్సరీ అని పట్టుపట్టడం లేదన్నమాట—మీ ఏ,డీ.గారు." అన్నాను హాస్పిటల్లో వార్డు దగ్గిర జీప్ ఆపి.

"ఈ మూడు వారాల నుంచీ తన పొరపాటుకి ఎంత ఇదవుతున్నారో పాపం" అంటూ అప్పలస్వామితో సహా జీప్ దిగారు సుబ్బారావుగారు

"సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు!...." అనుకుంటూ జీప్ వెనక్కి మళ్ళించాను.

[కీ॥ శే॥ కొమరవోలు నాగభూషణ రామారావుగారి జ్ఞాపకార్థం]